

MA'RİFETULLAH, ALLAH'I BİLMEK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Allah'ın rahmeti ve bereketi, ihsânâtı ve ikrâmâtı dünyada ve ahirette üzerinize olsun sevgili Akra dinleyicileri!

Biliyorsunuz ma'rifetullah diye bir konu var. *Ma'rifetullah* var, muhabbetullah var. *Ma'rifetullah* Allah'ı bilmek demek. Ama sadece teorik bir bilgi değil. Allah'a kavuşup bilmek, Allah'a ermek mânâsına kıymetli bir mertebe ma'rifetullah... Ma'rifetullaha ermiş olan insanlara ârif kimseler diyoruz. Daha uzunca bir tabirle *el-ârifu bi'llâh*, Allah'ı bilen kimseler, Allah'a ma'rifeti olan kimseler diyoruz. Bu ma'rifetullah'a *irfan* da deniliyor. Ma'rifetullah sahibi insanlara da, ehl-i irfan deniliyor. Ehl-i ilim, çeşitli bilgileri bilen kimseler; ama ehl-i irfan, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilen insanlar...

a. Allah'ı Bilmek En Efdal İbadettir

Ma'rifetullah çok yüksek bir vasıf... Peygamber SAS Efendimiz'in hadis-i şeriflerinde işaret edilmiş, çok kıymetli bir varlığı insanın. Onun için, Enes RA'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte, Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:¹

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.323, no:28940; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.820, no:1827; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.V, s.236, no:4050.

أَفْضَلُ الْعَمَلِ الْعِلْمُ بِاللَّهِ قَلِيلُ الْعَمَلِ يَنْفَعُ مَعَ
الْعِلْمِ وَكَثِيرُ الْعَمَلِ لَا يَنْفَعُ مَعَ الْجَهْلِ

(الدیلمی عن مؤمل، والشقفی عن أنس)

RE. 77/10 (*Efdalü'l-amel, el-ilmü bi'llâh*)
“Amellerin, işlerin, fiillerin, ibadetlerin, hayrât ü hasenatın hepsi sevaplı. Ama onların en üstünü, en faziletlisi (*el-ilmü bi'llâh*) Allah'ı bilmektir.”
Yâni bizim ma'rifetullah dediğimiz, Allah hakkındaki imanının, tanışıklığının, erginliğinin, ermişliğinin, ona kavuşmuş olmanın, vuslatın hasıl olması, (*el-ilmü bi'llâh*) çok kıymetli.

(*Kalîlü'l-amel yenfau mea'l-ilm*) “Böyle bir ilimle, az bir amel bile insana çok sevaplar kazandırır. Ahirette yüksek mertebelere çıkmağa onu götürür.” Amma bunun aksi: (*Ve kesîrü'l-amel lâ yenfau mea'l-cehl*) “Bu bilgi olmadan, cahillikle yapılan çok ibadetler, ameller insana fayda vermeyebilir, vermez.”

Demek ki amellerin, ibadetlerin, sevabını arttıran husus da ma'rifetullah... Yâni Allah'ı bilerek, ona yakınlık hasıl etmiş olarak yapılan ibadetlerin kıymeti çok oluyor. Cahillikle yapılan ibadetler, tabii netice itibariyle kusurlu olmuş oluyor. Bir tarafında bir eksikliği vardır. Ondan dolayı kıymeti olmaz. Zaten imanla ilgili başka hadis-i şerifleri, daha önceki sohbetlerimde söz arasında söylemiştim:²

² Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.336, no:8796; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.305, no:535; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.124; Ubâde ibn- i Sâmit RA'dan.

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ

(طب. حل. عن عبادة بن الصامت)

RE. 76/9 (*Efdalü'l-îmân*) “İmanın en yüksek derecesi, (*en ta'leme enne'llàhe meake haysü mâ künte*) nerede olursan ol, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin seninle beraber olduğunu bilmendir.” buyruluyor. Yâni, Allah'ın orada hâzır ve nâzır olduğunu bilmesi.

Hâzır ve nâzır olmak diye söylemiş büyüklerimiz. *Hâzır* olmak, yâni *meahû*, yanında olması. *Nâzır* olmak ne demek?.. Yâni görüyor olmak. Allah görüyor. Kullar Allah'ı görmese bile Allah kulunu görüyor. Görmese bile kullar, Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek, davranışlarına çeki düzen verecek. “Allah beni görüyor, Allah hâzır ve nâzır...” diyerek iyi kulluk edecek. Edepli kulluk edecek. Saygısını, sevgisini, davranışlarını, huzurda olan bir insanın saygısı ve davranışı haline getirecek.

b. Ma'rifetullahın Alâmetleri

Şimdi bugün bahis konusu etmek istediğim hadis-i şerifte, ma'rifetullahla ilgili bir açıklama var. Onu dinleyicilerime nakletmek istedim. İbn-i Abbas RA ve Ebû Hüreyre RA'dan Deylemî rivâyet etmiş bu hadis-i şerifi. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:³

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.225, no:204; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.37, no:66; *Câmiü'l- Ehâdîs*, c.V, s.194, no:3971.

³ *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.215, no:606; *Münâvî*, *Ehâdîsü'l-Kudsiyye*, c.I, s.54, no:117; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.61, no:14980.

قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَامَةٌ مَعْرِفَتِي فِي قُلُوبِ

عِبَادِي حُسْنُ مَوْعِ قَدْرِي أَنْ لَا أُشْتَكِي

وَأَنْ لَا أُسْتَبْطَأَ وَأَنْ لَا أُسْتَخْفَى

(الديلمى عن أبي هريرة)

RE. 330/2 (*Kale'llàhu azze ve celle*) “Aziz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurdu ki...” diyor Peygamber Efendimiz. Tabii Allah’ın buyurduğunu Peygamber Efendimiz kendisinin Allah’a olan yakınlığı, peygamberliği dolayısıyla, Habîbullah ve Rasûlüllah olması dolayısıyla Allah’ın ona bildirmesiyle, söylemesiyle biliyor. Allah’ın böyle buyurduğunu bize naklediyor. O zaman bu çeşit hadis-i şeriflere biz, hadîs-i kudsî diyoruz. Yâni mânâsı Allah-u Teâlâ Hazretleri tarafından Peygamber SAS Efendimiz’e bildirilmiş oluyor; sözlerini Peygamber Efendimiz bize nakletmiş oluyor. O bakımdan çok kıymetlidir hadis-i kudsîler.

Bu hadis-i kudsîde Azîz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri ne buyurmuş:

(*Alâmetü ma’rifetî fî kulûbi ibâdî: Hüsnü mevkîi kadrî, en lâ üşteka, ve en lâ üstebtea, ve en lâ üstehfâ.*) Dört şey sayıyor hadis-i şerifte. Konu ma’rifetullahla ilgili. Azîz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurmuş ki:

“Benim kullarımın gönüllerinde benim ma’rifetullahım var mı, yok mu?.. Var olduğunun alâ-

meti Şu dört Şeydir.” diye, dört hususu sıralamıŐ. Eğer kulun gnl ma’rifetullahı ermiŐse, ma’rifetullahı kavramıŐsa, ma’rifetullah doluy- sa, aŐkullah, muhabbetullah doluy- sa, o kul bu dört Şeyi yapar.

Tabii, bu Allah’ın sevgili kulu demektir. Allah’ı bilen, Allah tarafından sevilen, ârif bir kul, evliyâ demek. Allah’ın evliyâsı, m’min kulu demek, sevgili kulu demek. Onun vasfının ne olduğunu bilmek bizim için önemli. Çünkü biz de o vasıfları hatırımızda tutarız, kendimizi o vasıflara sahip kılmak için zorlarız, gayret ederiz, dikkat ederiz. Allah’ın sevdiği o sıfatlara biz de sahip olmak isteriz.

(Alâmet ma’rifet f kulûbi ibâdî) “Kullarımlın gönüllerinde benim ma’rifetullahımlın olduğunun alâmeti Şu dört Şeydir. Yâni Şu dört Şey o kulumun gönlünde varsa, demek ki o ârif-i bil- lahtır, demek ki ma’rifetullahı sahiptir.” den- miŐ oluyor. Diyen Allah-u Teâlâ Hazretleri, bu- yuran Allah-u Teâlâ Hazretleri... Bize bildiren Peygamber SAS Efendimiz.

1. Gönlünde Allah’ın Kadriinin Yüce Olması

Bu dört Şeyin birincisi:

حُسنُ مَوْقِعِ كَدْرِي

(Hsn mevkiî kadr) “Benim kadrimin iyi bir mevkiide olması, güzel bir mevkiide olması. Yâni, kulumun gönlünde kadr  kıymetimin yerinin yüksekte olması...” Birisi bu.

Şimdi, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bazı kullar lâıyıkıyla takdir edemiyorlar:

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ

(الأنعام: ٩١)

(*Ve mâ kaderu'llâhe hakka kadrihî*) [Allah'ın kadrini gereği gibi takdir edemediler.] (En'am, 6/91) Yaratıcı olduğunu, kudretini, varlığını, birliğini, ihsânlarını, nimetlerini, ne kadar kullarına nimetler bahşettiğini bazı kullar kavrayamıyorlar. Bazısı gâfil oluyor, bazısı kâfir oluyor, bazısı cahil oluyor... Ama ârif kulun şânı nedir?.. Gönlünde Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kadrinin yüksek bir sevi-yede, güzel bir seviyede olmasıdır.

Ârif kullar Allah'ı güzel takdir ediyorlar, Allah'a saygıları çok güzel! Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne karşı edebleri fevkalâde güzel! “Allah alemlerin Rabbidir, kâinâtın sahibidir, her şeyin hâlikıdır. Bize nimetleri veren odur, hayatımız ondandır. Aklımız, fikrimiz, her şeyimiz, nimetlerimiz ondandır.” diyerek Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne gönlünde en yüksek mevkîi veriyor.

Tabii insanın gönlü, iç âlemi çeşit çeşit duygularla doludur, çeşit çeşit bilgilerle doludur. Bunların hepsi çeşitli bilgilerdir. İnsanın gönlü çalışarak, ilim irfan yolunda ilerleyerek, bir ma'rifet hazinesi haline gelir. Çeşitli güzel bilgilerle dolar, çeşitli güzel duygularla dolu olabilir. Ama bunların hepsinin üstünde, mukayese edilmez bir yüce mevkîde Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kadri hakkındaki bilgisi ve kanaati ve saygısı

olması lâzım bir insanda... Eğer, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kadrinin mevkîi, yeri çok yüksekteyse o kulun gönlünde, çok güzel bir mevkîdeyse; demek ki, o kul ârif bir kuldur.

Tabii kulun önemi nisbetinde, kulun ârifliği nisbetinde, kulun Allah'ı sevmesi nisbetinde Allah-u Teâlâ Hazretleri de kulunu seviyor. Ölçü o... Kulun hali ne ise, ameli ne ise, duyguları ne ise, sevgisinin miktarı, saygısının miktarı ne ise; Allah'ın da rızasının, lütfunun, ihsânının, kulunu sevmesinin mertebesi onunla orantılı oluyor, öyle oluyor. Onun kadar olmuyor, onun kadar diyemeyiz. Çünkü Allah'ın işi kulların işiyle ölçülemez.

Allah-u Teâlâ Hazretleri kulunun küçücük bir hareketine, çok büyük mükâfatlar verir. Ama onunla orantılı oluyor. Kulda Allah saygısı varsa; Allah'ta da kuluna karşı sevgi var olduğunun alâmeti. Allah saygısı yoksa, edeb yoksa, ilgi yoksa, bilgi yoksa; o zaman Allah'tan da ona bir şey yok, mânevî bir mükâfat yok demektir. Bu bir.

Yâni, gönlümüze Allah'ın kadri en yüksek mevkîde olacak. Allah deyince cildi ürpermesi lâzım, derisinin ürpermesi lâzım, insanın gözünün yaşarması lâzım!.. Kendisini bir sevgi, bir heyecan dalgasının sarması lâzım! Çok güzel duyguların içine hemen geçmesi lâzım!.. Allah'ın adına, Allah'ın aşkına, Allah için her şeyi yapacak bir durumda olması lâzım!.. Allah için canını verebilir aşık bir insan... Gerçekten aşık ise, Allah için canını verebilir.

Alimlerden birisi tepenin aşığısında duruyormuş. İhvanları bir hizmet için yukarı doğru çıkarlarken, bir tanesinin ayağı taşa basmış, taş kopmuş, aşağı yuvarlanıyor. Yuvarlanırken, aşağıda da şeyh efendi seccadesinde ibadet ediyor. Tam onun üzerine doğru gidiyor taş... Şeyh efendinin yanında da oğlu varmış. Bir de iyi dervişi varmış. Taş gelirken, gayr-ı ihtiyârî oğlu kaçınmış bir tarafa... Ama dervişi, “Aman şeyhime taş gelmesin!” diye taşa doğru kendisini siper etmiş. Yâni, “Taşı ben tutayım, taş bana çarpsın, şeyhim kurtulsun!” diye. Bu bir fedakârlık alâmeti oluyor. Yâni hocasına karşı, şeyhine karşı bir sevgi alâmeti...

Allah-u Teâlâ Hazretleri için de iyi bir kul, ârif bir kul sevgisi kalbinde çok yüksek olduğu için, her türlü fedakârlığı yapar, canını verir. En kıymetli şey canı, ondan sonra malı... Malını verir. Aldığını Allah için alır, verdiği Allah için verir, sevdiğini Allah için sever, kızdığına da Allah için buğz eder. Yâni, Allah’ın emretmediği şeyleri yapıyor diye buğz eder. Bu bir. Ârifin bir alâmeti: Gönlünde Allah’ın en yüksek mevkîde olması. Allah’ın kadri en güzel yerde olması gönlünde...

2. Allah-u Teâlâ’yı Kullara Şikâyet Etmemesi

أَنْ لَا أُشْتَكِي

(En lâ üşteke) “Kulun gönlünde Allah sevgisi olmasının ikinci alâmeti, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin kullara şikâyet olunmamasıdır.”

Kullar birbirleriyle konuşurlar. Bir insan hastalanabilir, başına bir sıkıntı gelebilir; çoluk çocuğuna, malına, mülküne, tarlasına, mahsulüne bir sıkıntı gelebilir. Bakarsın tarlası bir felâkete uğrar. Bakarsın Karadeniz’de gemileri batar... Bakarsın çocuğu hastalanır veya ölür. Veyahut kendisi rahatsızlanır. Bu gibi durumlarda insanlar ne yapıyorlar?.. Konuşuyorlar, feryâd ediyorlar, sızlanıyorlar, şikâyetleniyorlar, başkalarına tahammülsüzlüklerini, sabırsızlıklarını dille ifade edecek feryâd ü figân, çeşitli şikâyetler, laflarla şikâyetlerde bulunuyorlar.

Tabii esasında kimi şikâyet etmiş oluyor?.. Allah’ın kaderinden şikâyetlenmiş oluyor. O hastalığı veren Allah, o ölümü yazan Allah, o olayı halk eden, olduran Allah... Binâen aleyh, ârif olan insan olan olayların Allah tarafından oldurulduğunu, ölen kişilerin Allah tarafından öldürüldüğünü, her şeyin Allah’tan olduğunu, kaza ve kaderin Allah’tan geldiğini bilir. Bilince de, Allah takdir etmiş diye tahammül eder.

İbrâhim Hakkî-i Erzurûmî’nin, o *Tefviznâme* isimli güzel manzumesinde ne diyor:

*Hak şerleri hayr eyler,
Zannetme ki gayr eyler,
Ârif ânı seyr eyler,
Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler!*

Yâni, güzel şeyi işlediği zaman, onun güzel olduğunu anlamak kolay. Ama, insanın gönlüne güzel görünmeyen belâ, hastalık, sıkıntı, felâket, çeşitli tabiat olayları... Bunların da arkasında Allah'ın kazasının, kaderinin, takdirâtının, mukadderâtının olduğunu bilip, onun karşısında da, bu bir imtihandır diye Allah'a karşı olan bağlılığını devam ettirmek, arzularını iyi zabt etmek, duygularına iyi hakim olmak ve Allah'ı şikâyet etmemek.

Bazen bir hastayı ziyaret ediyorsunuz, nasılsın diyorsunuz; artık o hasta bir açıyor ağzını neler söylüyor.

Kadın kocasına diyor ki:

“—Senin yanında hiç gün görmedim. Ah, anamın, babamın evi ne kadar güzeldi. Senin yanında gün mü gördüm. Geldiğim zamandan beri her gün dert içindeyim!” diye...

Halbuki dertlerinin hepsini toplasan biraz eder. Mutlu geçen, karnı tok, sırtı pek, rahat geçtiği zamanlar çok çok daha fazladır. Onların hepsi unutuluyor, bir anda küfrân-ı nimette bulunuluyor. “Hiç senin yanında iyi gün görmedim!” diye söyleyebiliyor.

Allah'ın da tabii çeşit çeşit, sayısız nimetleri var üzerimizde her an, her saniye Allah'ın milyonlarca, milyarlarca nimetinin bizim üzerimizde toplanmasıyla, biz de nimetler içinde yaşamımızı sürdürüyoruz. Herhangi bir yerimizde bir ağrı yok, sızı yok, dert yok; sıhhat ve afiyetteyiz ve yaşıyoruz. Bu, binlerce

nimetin bir araya gelmesinin sonucu meydana çıkıyor. Onları unutuyor da insanoğlu, küçücük bir hastalık olduğu zaman, küçücük bir olay başına geldiği zaman bin bir tane feryâd ü figân, sızlanma ve şikâyet...

Ârif böyle yapmaz. (*Ve en lâ üşteká*) “Benim başkalarına şikâyet olunmamamdır.” diyor Allah-u Teâlâ Hazretleri. Kul Rabbi’ni öteki kullara dedikodu yaparak, sabırsızlık yaparak şikâyet etmeyecek, tahammül gösterecek. Ne yapacak?.. Sabredek. Ne yapacak?.. Şikâyet etmeyecek. Ne yapacak?.. Kaza ve kaderullahı teslim olacak, olayların Allah’tan geldiğini bilecek.

مَنْ آمَنَ بِالْقَدْرِ آمِنَ مِنَ الْكَدْرِ

(*Men âmene bi’l-kader, emine mine’l-keder*) demişler. Ne demek?.. “Kadere inanmış olan insan, kederden uzak olur, emin olur, kederi olmaz.” Neden?.. Her şeyin Allah’tan geldiğini bilir. Fani dünyanın işlerini bilir. Allah’ın ahirette sabredenlere büyük sevaplar vereceğini bilir. Allah’ın kaderine rıza göstermenin, rıza makamının çok yüksek bir makam olduğunu bilir ve Allah’ı şikâyet etmez.

Biz de ârif kul olmak için demek ki, bu duygulara sahip olmayı öğreneceğiz ve olaylar karşısında sabretmeyi öğreneceğiz.

Kimisi meselâ Avrupa'da, küçük bir olayla karşılaşılıyor, tabancayı şakağına dayayıp intihar ediyor. Bir küçücük hadiseyle karşılaşılıyor, intihar ediyor. Neden?.. Tahammülsüzlük. Halbuki tahammül etmesi lâzım! Olaylar hayatın içinde her insana geliyor. Hayatın cilvesidir, Allah'ın imtihanıdır. Binâen aleyh, hem tahammül edecek, sabredek, o imtihanı başarmağa çalışacak. Zor bir imtihan olabilir, sorunlar olabilir. Hem başarmaya çalışacak, hem de dilini tutacak, diline sahip olacak; şikayet yoluyla isyan izhar etmeyecek, isyan etme durumuna düşmeyecek. Arifin ikinci durumu budur.

Kadere rıza gösterir, isyan alâmeti yoktur. Allah'ın yazdıklarına, başına gelen şeylere sabr-ı cemîl gösterir.

إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ

(يوسف: ٨٦)

(Innemâ eşkû bessî ve hüznî ila'llàh) [Ben derin üzüntü ve tasamı yalnız Allah'a açarım.] (Yusuf, 12/86) diyor Ya'kub AS. Yâni, o gibi olaylarda da, "Yâ Rabbi!" der, Allah'a sığınır; Allah'a olan sevgisi ve bağılılığı artar insanın... İkinci vasfı bu ârifin.

3. Duamı Kabul Edivermedi Diye Düşünmemesi

وَأَنْ لَا أُسْتَبْطَأَ

(*Ve en lâ üstebtea*) Bir de, “Vereceği şeyleri geç veriyor Allah, gecikti yine, verivermedi. İşte bekliyorum, bir türlü olmadı.” gibi, Allah’ın ikramının gecikmesi duygusu da olmaz arifte...”

İşte Kur’an-ı Kerim’de ayet-i kerime ile, Allah-u Teâlâ Hazretleri bildirmiş. Allah-u Teâlâ Hazretleri vaad ediyor: “Kullarım, bana dua edin. Ben sizin duanıza icabet ederim!” buyuruyor.

Şimdi, kul dua ediyor:

“—Yâ Rabbi bana şunu ver!”

Ondan sonra da:

“—Bak işte vermedi. İstiyorum kaç gündür hâlâ o bana gelmedi.” diyor.

O işte *üstebtea*’dır. Yani, Allah vermeyi geciktiriyor diye düşünme, geciktirdiği kanaatinde olma, geciktirdiğini düşünme; Allah vermiyor, geciktiriyor diye düşünmek... Bu yanlış bir düşüncedir. Çünkü verecektir, hikmetli bir sebebi vardır, zamanı vardır. Meyve bile belli bir zaman içinde olgunlaşıyor, ondan sonra insan onu yiyor. Her şeyin bir oluşması vardır ve Allah-u Teâlâ Hazretleri duaları kabul eder. Bazen dünyada verir, bazen ahirette verir. Hikmeti vardır, istediği şey kaza ve kadere aykırı olduğundan, o tarzda onun öyle olması mümkün olmadığından, uygun olmadığından, hikmet-i ilâhiye uygun olmadığından başka bir şekilde olacaktır. Onda da insanın dikkatli olması lâzım!..

Hani eskiler derler ki: Çömlekçi çömleğini yaparmış, çamur, güneşe koyacak, güneşte kuruyacak... Çömlekçi güneş istermiş. Ama ekinini eken insan da yağmur istermiş. “Aman yağmur yağsa da, ekinim büyüse...” diye. Yâni, herkesin kendine göre bir isteği olabiliyor. Ve bu istekler zıt olabiliyor. Kâinâtın bütün olaylarını hikmetle yapan Allah-u Teâlâ Hazretleri de, kullarının isteklerini hikmetle veriyor.

Onun için, “Dua ettim de olmadı.” demeyecek, “İstedim de Allah vermedi” demeyecek. Allah’ın lütfu gecikti diye bir kanaate düşmeyecek. Arif kul öyle yapmaz. İster, istemek de, dua da ibadet olduğundan ister..

Evliyâullahtan birisi diyor ki:

“—Ben Allah’tan bir şey istemem.”

O da bir enteresan söz söylemiş; Allah ruhunu şâd eylesin, makamını a’lâ eylesin... “Bir şey ihtiyar etmem, bir şey istemem.” dermiş.

“—İlle bir şey ihtiyar et, iste diye ısrar ederlerse, çok ısrar ederlerse; o zaman, hiç bir şeyi ihtiyar etmemeyi ihtiyar ederim.” dermiş.

Yâni, “Hiç bir şeyi seçmemeyi, Allah’a tam teslim olmayı seçerim.” demiş oluyor. O da dönüp dolaşıp yine, Allah’a tam teslimiyetini öyle ifade etmiş.

Tabii sen istersin, ibadet olduğu için istersin. Allah da verecek. Vermek onun işi... Zamanını sen tayin edecek değilsin. O verecek. Sen hastasın, şu ilacı ver diyorsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri o ilacı dilerse, uygunsa verecek. Belki senin istediğin ilaç sana zararlıdır. Onun için, belki onu vermeyecek, daha güzelini verecek. Böylece netice itibariyle yine şifaya kavuşacaksın.

Onun için, *istebtea* da olmayacak. Yâni, “İstedim de vermedi, istedim de gecikti.” diye bir duygu olmaz. Arifin gönlünde böyle bir şey olmaz. Tamamen teslim olmuştur. Ve içinde böyle bir kırgınlık, gecikti diye fikir yoktur arifte...

4. Allah-u Teâlâ'yı Her Şeyde Müşahede Etmesi

وَأَنْ لَا أُسْتَخْفَى

(*Ve en la üstahfâ*) “Bir de gizleyeyim, saklayayım, görünmeyeyim diye de bir duygu da olmaz, ârif kulumun gönlünde...” buyuruyor Allah-u Teâlâ Hazretleri. Alâmetlerinden birisi de budur.

Yâni ârif kul, Allah'ı her şeyde müşahede eder. Nereye baksa, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kudretini görür, hikmetini görür, varlığının delillerini görür. Şairlerin dediği gibi, kâinatın her olayı, her varlık, küçük büyük her varlık, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığına şahadet eden birer delildir, birer alâmettir.

Nasıl polis hafiyeleri, bir parmak izinden suçluyu buluyorlar, bir saç kılından suçluyu

tesbit ediyorlar. Ellerine o büyüteçleri alıyor dedektifler, küçücük izlerden nasıl asıl şahsı buluyorlar. Kâinatın her tarafındaki olaylar ve varlıklar da, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığına delillerdir. Onun için, İranlı bir şair ne güzel söylemiş, bir şiirinin tekrar edilen beytinde:

هَرَّ كِيَاهِي كِهَ آز زَمِينِ رُوَيْدُ

وَخَدَّهُ لَاشْرِيكَ لَهُ كُوَيْدُ

Her giyâhî ki ez zemîn rûyed;

Vahdehû lâ şerîke leh gûyed.

“Yerden çıkan her yeşil ot, ‘Allah birdir, şerîki nazîri yoktur.’ diye söylüyor.” Sanki parmağını böyle kaldırıyormuş gibi, yukarıya doğru dik çıkışını ona benzetiyor.

Ağaçlar, çiçekler, arılar, ballar, rüzgârlar, yağmurlar, güneşler, aylar... Her varlık Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kudretinin tecellisidir. Varlığının, birliğinin şahididir, delilidir. Bu kadar varlık, bu kadar delil, bu kadar zuhur, bu kadar tecelli karşısında, hâlâ Allah'ı bulamamak; “Yok, saklandı, göremedim, anlayamadım...” demek, tabii ârifin işi değildir. Ârif her şeyin Allah'ın yarattığı bir varlık olduğunu bilir, Allah'ı müşahede makamına erer. Yâni Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni gönlüyle müşahede makamına erer.

Sevgili kardeşlerim, sevgili dinleyiciler! Bu hadis-i şerîften dört şeyi öğrenmiş olduk. Bir arif kulun yâni Allah'ı bilen, Allah'ın sevgilisi

olan, sevdiği bir kulun alâmetini Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bize bildirmesiyle bilmiş olduk. Hadisi tekrar edelim:

“Aziz ve celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki: Benim kullarımın gönlünde ma'rifetullahımın olduğunun alâmeti şu dört şeydir... Şu dört şey o kulumun gönlünde varsa, o kulun ma'rifetullah ehli olduğu, beni bilen bir kul olduğu, bana ermiş bir kul olduğu anlaşılır:

Birisi: Benim kadrim onun gönlünde en yüksek, en güzel mevkîdeki, işte o ârif kuldur. Yâni, ârif kullarımın gönlünde benim kadrim en güzel mevkîdedir, en üsttedir.” Biz de ona çalışalım!

“Ve ârif kullarım beni şikâyet etmez. Arif kullarım tarafından şikâyet olunmam ben... Yâni, onlara dâr-ı dünya dâr-ı imtihandır, bu dünya hayatında neler gelirse gelsin, arif kullarım kale gibi sağlam dururlar, sabr-ı cemîl gösterirler. Sevgileri ziyadeleşir ve beni kullara şikâyet tarzında telakki edilecek feryâd u figânlarla hallerinden şikâyet etmezler.”

Allah'tan şikâyet etmektir. Herhangi bir halden şikâyet etmek, neticede Allah'ın kaza ve kaderinden şikâyet etmek oluyor. Arif bunu da yapmaz, iki...

Şikâyetçi değildir, Allah'ın kadri gönlünde en yüksek mevkîdedir ve Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne dua ettiği zaman, duam gecikti, bir şey istediğim zaman istediğim verilmedi gibi bir duyguya düşmez. Bekler edeble... Elbet bir zamanı vardır. Uygun bir zamanda ihsân

eden ediyor. İhsan ettiğinin geçmiş günlerde, hayatının geçmiş günlerinde nice nice misalleri vardır.

“—Elbet bir zaman olur, bunu da ihsân eder.” diye gelmesini bekleyecek. Moralini bozmayacak, ümitsizliğe, karamsarlığa düşmeyecek. Edebine riayet edecek. Ârif böyle olur. Üç...

Dördüncüsü de, Allah’ı uzakta ve gizli olarak görmez. Gizlenmiş bulmaz, gayıbdan görmez; müşahede ediyormuş gibi görür. Neden? Çünkü bütün varlıklar Allah’ın kudretinin, hikmetinin tecellileridir.

Onun için, Yunus Emre o güzel ilâhilerle Türkçe ne kadar sade bir şekilde, sağlam ifade ediyor bu hadis-i şerîflerin, ayetlerin mânâlarını... İki Türkçe kelimeyle, iki satırın, iki mısraın içine ne kadar güzel yerleştiriyor. Ne buyurmuş:⁴

⁴Dr. Mustafa Tatcı, *Yunus Emre Divanı*, No:54. *Şiirin tamamı:*

Ey dün ü gün Hak isteyen, bilmez misin Hak kandanır?

Her kandananda hazır, kanda bakarsan andadır.

İstemegil Hakk’kı ırak, gönüldedir Hakk’a durak,

Sen senliğin elden bırak, tenden içeri candadır.

Gir gönüle bulasın Tûr, sen-ben demek defterin dür,

Key güher er gönüldedir, sanma ki ol ummândadır.

O ummanda yüzbin gevher, bir zerreden oldu kemter,

O cana zevâl mi erer, zevâl canı hayvandadır.

Eylegil sûretin vîran, can sırrıdır ona eren,

Bâtın gözüdür dost gören, zâhir gözü yabandadır.

Kim ki gaflet içre geçer, canı zevâl suyun içer,

Derviş sırrı arştan uçar, çünkü mekâmı ordadır.

Yunus Emre gözün aç bak, iki cihan doludur Hak,

Gümânı sıdkı oda yak, söyl’eşkere nihandadır.

İstemegil anı ırak,

Gönüldedir ana durak!

Yâni, “Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni uzaklarda arama! Senin gönlünde onun makamı, mekânı vardır. Yakınlar yakınıdır, karîb ü mücîbdir, her yerde hâzır ve nâzırdır.” demiş oluyor.

Biz de kendimizi bu vasıflara sahip etmeye çalışalım! Ârif kullar olmak istiyorsak, bu sıfatları kendimiz elde etmeye gayret edelim, aziz ve sevgili dinleyicilerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri, hepimizin gönlünü nurlandırır... “Gönüller de demirin paslandığı gibi paslanır.” buyuruyor Peygamber SAS Efendimiz. Bu pasın cilâsı, pasın silinmesi, gönlün pırıl pırıl parlaması, Lâ ilâhe illa’llâh demektir, istiğfarladır. Onun için *Lâ ilâhe illa’llâh* sözünü çok söyleyin! Tevbe ve istiğfar edin; bilerek bilmeyerek işlediğimiz hataları, günahları Allah affetsin diye dergâh-ı izzetine yönelin, ondan afv u mağfiret dileyin.

Allah-u Teâlâ Hazretleri gönlünüze ma’rifetullahını ihsân eylesin... Allah’a ermek, Allah’ı bilmek duygusu sizin de içinize yerleşsin... Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni müşahede makamına erdirsin... Sevdiği kul olarak yaşayın... Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin sevdiği, râzı olduğu işleri yapın!.. Arkanızda hayır, hasenât bırakın!.. Güzel eserler bırakın, hayırlı evlatlar bırakın! Hayrât ü hasenât bırakın, sadaka-i câriyeler tesis edin, bırakın!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmanızı, hepiniz için temennî ediyorum. Allah-u Teâlâ Hazretleri sizi sevdiklerinizle beraber cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyar olun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve be-
rekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

14. 10. 1994 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

